

Του Γρηγόρη Ιωαννίδη

Στον νέο, λειτουργικό πολυχώρο του Ναυπλίου ο Γιάννης Λεοντάρης παρουσίασε το πρώτο βήμα της ομάδας του πάνω στον απαιτητικό, σύνθετο και βιοματικά ενεργό λόγο του συγγραφέα, οδηγώντας τα δύο κείμενά του σε κάτι άλλο από τη γνωστή, γλωσσική του καταγίδα. Οι τρεις συγκλονιστικοί ηθοποιοί (Νικολούζου, Βασαρδάνης, Βάλβη) τρύπησαν τις λέξεις και βγήκαν από την άλλη μεριά

Ακόμα ένα δείγμα της καλοτυχίας του Ναυπλίου είναι η προσθήκη στις πολιτιστικές του υποδομές ενός νέου, λειτουργικού πολυχώρου, του «Φουγάρου». Ουσιαστικά ο χώρος είναι ένας τόπος συνάντησης και διαλόγου με άξονα τον ελεύθερο χρόνο των πολιτών και τις δραστηριότητες των κατοίκων της γύρω πόλης. Ωστόσο, εμβόλιμα σε αυτές, υπεισέρχονται έδρες πολιτισμού, ένα σπουδαστήριο και μία γκαλερί, ακόμα και ένα art-shop, που συνυπάρχουν με τα γύρω αναφυκτήρια.

Η ανακαίνιση του κτιρίου είναι από κάθε άποψη σπουδαία, η πρόταση για το πώς πρέπει να είναι ένας σύγχρονος χώρος τέχνης εξαιρετικά καιρία και σύγχρονη, και το πιο σπουδαίο: το εγχείρημα προτάσσει τη συμφιλίωση του καλλιτεχνικού γεγονότος με την τρέχουσα κοινωνική ζωή.

Οι έχοντες ενδιαφέρον για τα πολιτιστικά δεν απομονώνονται, αλλά μοιράζονται στους πολλούς και κατά κάποιον τρόπο τους προσκαλούν

Ηλέκτρα Νικοιούζου, Κώστας Βασαρδάνης

στη δική τους άποψη για τη διασκέδαση.

Εκεί, στο «Φουγάρο», ο Γιάννης Λεοντάρης πήρε την απόφαση αυτό το καλοκαίρι να παρουσιάσει το πρώτο βήμα της ομάδας του πάνω στον απαιτητικό, σύνθετο και ωστόσο, με έναν απροσδόκητο τρόπο βιοματικά ενεργό, λόγο του Γιώργου Βέλτσου. Γνωρίζω εκ των προτέρων τις κοινές αντιστάσεις: υπάρχει αληθινά ένας χώρος στο θέατρο που έχει μέχρι σήμερα στηλιτευθεί σαν υπερτονικός, εγκεφαλικός και βερμπαλιστικός. Τα δύο κείμενα όμως του Γιώργου Βέλτσου έτσι

παρουσιασμένα οδηγούν σε κάτι άλλο από τη γνωστή, γλωσσική τους καταγίδα. Είναι κείμενα που δεν παρουσιάζονται έτοιμα, αναλυμένα, τυλιγμένα στο σελοφάν της δήθεν κατανόησης (πράγμα που ασφαλώς σε κάνει να νιώθεις άβολα και μειονεκτικά, αν μη τι άλλο γιατί παραβιάζουν την ίση μεταχείριση απέναντι σε κάτι που έρχεται έτοιμο και προπαρασκευασμένο, εννοώ την παράσταση, και στο άλλο μέρος του θεάτρου, το κοινό, το οποίο προσλαμβάνει το όποιο υλικό για πρώτη φορά...). Είναι κείμενα που αποκαλύπτουν τον δρόμο της

αμφιβολίας, που -καλύτερα- χτίζουν με τις λέξεις τον ίλιγο των λέξεων, και που, αφού σε ανεβάζουν ψηλά, σε ρίχνουν από τόσο ύψος χωρίς το αλεξίπτωτο του νοήματος.

Το σχέδιο για τον Ορέστη και το σχέδιο για την Ηλέκτρα ανήκουν δραματολογικά στη μεγάλη χορεία των μετακειμένων που, άλλοτε συμφιλίωτικά άλλοτε αντιθετικά άλλοτε αντισπικτικά, μεταφέρουν τα αρχαία σχήματα του μύθου στα σημερινά συμφραζόμενα. Αυτό είναι και το μεγάλο αίτιο με αυτά τα κείμενα, και με αυτές τις μορφές: μοιάζει να μην έχει κλείσει ο κύκλος της λογοτεχνικής ζωής τους, να είναι φαντάσματα του νου που ακόμα τριγυρνούν στις σοφίτες της σκέψης μας. Συνήθως φορούν την εσθήτα της παλιάς τους αϊγλης ή, έστω, τη φορεσιά της σύγχρονης αμφιβολίας. Στον Βέλτσο όμως εμφανίζονται εντελώς άορατα. Είναι μονάχα λέξεις που αγωνίζονται να συνθροιστούν σε κάτι σημαντικό και γνώριμο, κάτι οικείο, με μόνο εργαλείο ανασύστασης τη μνήμη ενός παλιού σχεδιαγράμματος. Από αυτή την άποψη μοιάζουν με αληθινά λογοπαίγνια: είναι σχέδια μνήμης και είναι μαζί σχέδια διάσωσης των μορφών.

Ας το πω λοιπόν φωναχτά: αυτός ο διαφανής, πυκνός, ανιγματικός και ποιητικός Βέλτσος που είδα στο «Φουγάρο» είναι ο καλύτερος Βέλτσος που έχω προσωπικά δει μέχρι σήμερα. Οχι γιατί απαιτεί να μεταφερθεί διά ζώσης και τη συγκέντρωση της ανάγνωσης. Αλλά γιατί είδα μπροστά μου να παλεύουν με αυτόν τον συγγραφέα, και μαζί με αυτόν, πλάσματα που δεν διεκδίκησαν ποτέ για λογαριασμό τους και ως έναντι την αρτιότητα, την πληρότητα και την ακέραιη σημασία. Είδα ηθοποιούς να παλεύουν.

Και το πιο σημαντικό είναι πως με έκαναν να νιώσω ότι τα πρόσωπα του κειμένου κινούνται αντίστροφα. Εμφανίζονται ως μορφές και καταλήγουν ως λέξεις. Στενό το πέρασμα της διαδρομής και μονόδρομος: αφού εκτομίσουν τις πρώτες τους λέξεις, προκειμένου να υπάρξουν μέσα από αυτές, η Ηλέκτρα και ο Ορέστης αδυνατούν να φτάσουν πίσω, στην παλιά και πολυπόθητη αρχική τους σημασία. Οι δυο μορφές ζουν

με μόνο οδηγό το ένστικτο της πλήρωσης και με πλοηγό την ανάγκη να συναντήσει ο ένας τον άλλο ώστε να υπάρξουν συμπληρωμένοι και εκπληρωμένοι. Και ωστόσο, σαν την πηγή του ουράνιου τόξου, όσο πλησιάζουν ο ένας τον άλλο τόσο απομακρύνεται η «αναγνώριση». Τέτοια πλάσματα αδυνατούν να διαχειριστούν το βάρος τους, γιατί με το που βγαίνουν από την αχλή του νου στον ανοικτό αέρα εξαχνώνονται. Αυτά που μένουν στο σανίδι είναι ψέματα και διλήμματα: του συγγραφέα με τις κούφιας λέξεις του, του ηθοποιού με την κενή μάσκα του, του κοινού με τη σκόρπια αίσθησή του.

Κι όμως τίποτα δεν μας εμποδίζει να δούμε την ίδια στιγμή έξω από το παράθυρο της πρόσκαιρης σκηνης, στο «Φουγάρο», τον σύγχρονο κόσμο. Από τον ίδιο γρίφο μπορούμε να σχεδιάσουμε το ίδιο καλά μια κάτοψη του σύγχρονου πολιτικού λαβύρινθου. Τα ίδια σχέδια θα μπορούσαν να κρύβουν τις όψεις ενός μελλοντικού δολοφόνου, ενός τρομοκράτη ή ενός επαναστάτη. Ενός ένοχου. Ενός καταδικασμένου. Ενός μοιραίου.

Αυτό λοιπόν το αγωνιώδες και απελπιστικό, το βιοματικό και αμφίβολο κοίταγμα στο «Φουγάρο», μόλις λίγα χιλιόμετρα μακριά από το σημείο όπου θεμελιώνονται οι πεποιθήσεις μας μέσα από το αρχαίο δράμα. Δεν είναι διόλου υπερβολικό να πει κανείς ότι και οι τρεις ηθοποιοί της παράστασης, οι συγκλονιστικοί Ηλέκτρα Νικολούζου, Κώστας Βασαρδάνης και Αιμιλία Βάλβη, κατέληξαν στο ζητούμενο: τρύπησαν τις λέξεις του κειμένου και βγήκαν από την άλλη μεριά. Μαζί με τον σκηνοθέτη Γιάννη Λεοντάρη ένωσαν ίσως ότι ακολούθησαν κι αυτοί την παλιά εκείνη μεταφυσική τέχνη του Κάντορ για ένα θέατρο του θανάτου, αποδίδοντας πλάσματα που κουβαλούν το φορτίο μιας άλλης ζωής, πλάσματα που παραπαίουν, άλλοτε δοσμένα στο παλιό πάθος άλλοτε στην τωρινή αφάνεια.

Ενωσα προσωπικά όλο τον κατήφορο που ακολούθησαν για να φτάσουν στον πάτο και να αναδυθούν πάλι πίσω σε εμάς, σε κάτι περισσότερο από είκοσι πέντε αιώνες, σε κάτι λιγότερο από μία ώρα. Με σχέδια στα χέρια από μορφές χωμένες στην άμμο και χαμένες...

Ο καλύτερος Βέλτσος μέχρι σήμερα

Αιμιλία Βάλβη